

ЗАПИСИ СА КОСОВА И МЕТОХИЈЕ

СЛИКЕ ИЗ ПОДЕЉЕ

Некада Косовска, једно време и Титова, Митровица је сад српска и албанска. Између та два дела града протежу се четири моста, испод којих тече прљав и плитак Ибар. Све што се у том подељеном граду збива последњих година указује да се баш ту Срби боре за Србију на Косову, а Албанци за Косово до Рашке.

Паније се из Ниша у Косовску Митровицу стизало за непуна два сата. Данас је за тај подухват потребно много више времена и труда. После Топлице, треба исфорсирати Копаоник и пола Рашког округа, како би се после четири или пет сати возње стигло на север покрајине. Вођен стрепњом да професија репортера војног магазина може деловати сумњиво, смишљао сам како да се легитимишем страном полицији на прелазу. Међутим, органи реда су уживали у подневном одмору и махнули руком, што је мени и сувозачу омогућило да се нађемо на делу Србије под протекторатом.

После Лешка и Лепосавића, добро смо отворили очи како не бисмо промашили десно искључење за Звечан, јер право се стиже на леву, јужну обалу Ибра, на којој тешко да би наше нишке таблеце наишле на срдачан пријем. Тако смо стигли у Митровицу, косовско жариште подељено на северни – српски и јужни – албански део.

Некада Косовска, једно време и Титова, Митровица је сад српска и албанска. У албанском делу смештен је највећи део митровачке индустрије, а тамо се налазе и Дом културе, спортски центар, аутобуска и железничка станица, градска пијаца, хотел, спаљена црква светог Саве и разрушено православно гробље. У српском делу се налазе флотација Трепче, централни затвор и очувано муслиманско гробље. Између ова два дела града протежу се четири моста испод којих тече, као и увек, прљав и плитак Ибар.

Начелник Косовско-митровачког управног округа Момир Касаловић

63.000 Срба. Општине са већинским српским живљем имају председнике изабране на изборима док су у осталим општинама постављени координатори. Намеће се питање, колико је Србија присутна на северном Косову?

– Држава је можда могла више да уради – одговара начелник Косовско-митровачког управног округа, Момир Касаловић – али имамо стање које је подношљиво. У противном, имали бисмо катастрофу и Косово без Срба. То даје наду људима да остану на овим просторима и верују у боље сутра.

По речима Касаловића, међународна заједница је огромна донаторска средства усмерила Албанцима, док су Србима припале само мрвице, што се види и по податку да ни метар пута није изграђен на северном Косову.

У северном делу Митровице ништа не ради, али све функционише. Додуше, то важи пре свега за просветни и здравствени систем који су на буџету Републике Србије, и за велики број локала и кафана. Велики индустријски комплекс “Трепча” и некад највећа топионска олова и цинка у Европи не раде од рата 1999. године. Управа Унмика покушава да оживи комбинат, мада је јасно да он неће прорадити пре решавања коначног статуса Косова.

Незапосленост је рак-рана северне Митровице и она, полако али сигурно, разара све напоре за озбиљније уређење града

У ИБАРСКОМ КОЛАШИНУ

У општини Зубин Поток живи око 11.000 становника, што је више него пре рата. По речима председника општине Славише Ристића, нови становници су избегли из других комунских општина и сада заједно са староседеоцима раде на развоју тог краја. Добре економске резултате на том подручју остварују погон “Симпа” и земљорадничка задруга, што је, ипак, мало за ангажовање великог броја незапослених. Невероватно је, али општина нема интервенције над хидроелектраном “Газиводе” тако да новац од произведене електричне енергије узимају Албанци у Приштини. Становници Ибарског Колашина пуно наде полагају у најављену децентрализацију, што ће им, како верују, омогућити бржи економски развој.

Управа за спорт Републике Србије, Координациони центар и СО Зубин Поток обезбедили су 70 милиона динара за изградњу спортске хале у том граду. Мештани се посебно поносе што младићи из Зубиног Потока иду на слушање војног рока у Војску Србије и Црне Горе и због тога организују испраћаје регрута који су праве светковине.

Посланик у Европском парламенту
Силвестер Хрушч

Председник заједнице српских
општина на Космету Марко Јакшић

Срба у јужном делу нема, а у северном живи две хиљаде Албанаца у такозваном Микро насељу и Бошњачкој махали. Све што се у том подељеном граду збива последњих година указује да се баш на том месту Срби боре за Србију на Косову, а Албанци за Косово до Рашке.

■ ПРЕПУЊЕНА КОНЗЕРВА

У Косовско-митровачком округу (општине Косовска Митровица, Звечан, Зубин Поток, Лепосавић, Србица и Вучитрн) живи

који, по речима једног страног званичника, личи на “препуњену конзерву”. И заиста, на простору од једног километра квадратног живи више од двадесет хиљада људи, међу којима је и пет хиљада интерно расељених лица и неколико хиљада студената.

Економска депресија чини да препознатљиве карактеристике тог места буду нерегулисана саобраћај, недостатак простора за паркирање, аутомобили без таблица, незаконито подигнути киосци и пијаци на улицама. На импровизованим столовима од картонских кутија продаје се све, почев од воћа и поврћа до цигарета, гардеробе, сувенира, половних пегли и откинутих ретровизора.

Дешава се да данима северни део града нема воде. Водовод држе Албанци. И струје има ту и тамо. И о њој брину Албанци. Кад стигне вода, нестане струја и тако у круг. Истину за вољу, већ седам година нико у Митровици не плаћа трошкове струје, воде, чишћења и других комуналних функција. Не плаћају ни Срби ни Албанци. Кад се све то зна, јасно је да се пред координатором и председником саветодавног тела у администрацији Унмика др Србољубом Миленковићем налазе велики и скоро нерешиви проблеми. Постоје обећања да ће се изградити зграде за социјално угрожене, објекти културе, спорта и образовања, али за сада је

мало тога урађено. Због тога је у једној згради смештено осам основних школа, док се у другој налазе економска школа, гимназија, техничка школа из Вучитрна и Правни факултет.

Није ни то најгоре.

– Изгубили смо моћ – каже др Србољуб Миленковић – да одржавамо ред и мир, тако да у северној Митровици имамо пораст наркоманије и криминалитета. Немамо услове да децу усмеримо на спорт и културу, па се живот своди на боравак у кафићима.

Ипак, и у таквој ситуацији има позитивних помака. Услед непостојања услова за нормалан живот, млади рано улазе у брачне заједнице, а жене све чешће рађају више од три детета.

■ МЕКА ЗА НОВИНАРЕ

Када не би било стално затегнуте безбедносне ситуације, северни део Косовске Митровице био би, на неки начин, прихватљиво место за живот. Наиме, поред струје и воде, нико не плаћа ни порезе, доприносе, а о ПДВ-у да и не говоримо. Лако је израчунати какав уносан бизнис праве појединци, када се зна да су цене у продавницама и кафанама веће од београдских. Дивља трговина, угоститељство и градња цветају у Митровици без икаквих инспекцијских контрола. Све се то одиграва под патронатом администрације Унмика која води рачуна само о томе да се Срби и Албанци не сукобе. За остало није важно. Косовска Митровица је зато, баш попут целог Косова, прави шверцерски рај.

Годинама уназад, северна Митровица је “мека” и за новинаре који уживају у ризику професије. Гранате, демонстрације, сузавац и хапшења у овом граду нико више не броји. Ових дана је, ипак, нешто мирније, што значи да је и интерес светских медија мањи. Од шефа прес-центра Драгана Илића сазнајемо да та институција организује прес-конференције и прикупља информације са целог Космета, при чему остварује веома добру сарадњу са Унмиком, Кфором и страним новинарима. Није реткост да конференцијама присуствују и албански новинари из јужног дела Косовске Митровице. Култно место неформалног новинарског окупљања у северној Митровици је посластичара “Пеливан”, чији су гости, по речима Пеливана Џингиса, били Кофи Анан, Весли Кларк и многи други познати политичари, спортисти и уметници.

Разговарам са портпаролом Унмика за северни део Ђорђи Какуком, који је, наименично, проглашаван и за непријатеља српског народа али и за сарадника српске тајне службе. Недавно је унапређен за шефа канцеларије за штампу Унмика у Приштини, што говори да је, по мишљењу претпостављених, добро обављао свој посао.

■ СТАТУС И ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИЈА

– Не делим новинаре на српске и албанске – говори Ђорђи Какук – већ на добре и лоше. Очекујем да новинари буду професионални у свом раду, мада ми је јасно да српски новинари, истовремено, желе да служе и својој заједници која покушава да преживи.

Ђорђи важи за доброг познаваоца косовских прилика, али не жели да се изјашњава о започетом процесу решавања статуса Косова и Метохије. Он тврди:

– Далеко је до сна о заједничком вишенационалном животу. Оно што сада морамо да урадимо, јесте да Срби и Албанци живе у миру.

Статус и децентрализација су најчешће употребљаване речи у кућама, кафанама и на улицама северног дела Косовске Митровице. Нема сумње да је прави човек за информације по овим питањима члан преговарачког тима Републике Србије и председник заједнице српских општина на Космету, Марко Јакшић, који је већ учествовао у првој рунди разговора.

ВОЈНИ РЕМОТ

Простор некадашњег војног ремонта налази се у северном делу Косовске Митровице. По завршетку рата за-посели су га припадници Кфора. Кфоровци одлазе, али се још не зна ко ће ту доћи. Земљиште војног ремонта је за чланове српске заједнице веома важно, зато што се ту могу изградити спортска хала, занатски центар, школски објекти и железничка станица, док су већ постојеће зграде добре за смештај јавних комуналних предузећа.

ТРАГЕДИЈА СЕЛА СВИЊАРЕ

Координатор за општину Косовска Митровица др Србољуб Миленковић тврди да избегли људи са Космета желе да се врате у своје домове, али да програм повратка једноставно не функционише на северном Косову. Пример српског села Свињаре речито говори како се међународна заједница односи према питању повратка Срба. Наиме, то село је спаљено у погрому 17. марта 2004. и то пред очима житеља села које су припадници Кфора одвели у базу, удаљену свега 200 метара од села. Војницима Кфора није ни пало на памет да спрече пиромане и пљачкаше у њиховом походу. Мештани Свињара се још нису вратили на своја огњишта.

– Ништа се у Бечу није импозантно догодило – каже Марко Јакшић – зато што су они причали своју а ми нашу причу. Ми смо тражили модел асиметричне децентрализације што подразумева самосталност српске заједнице у области полиције, судства, здравства, просвете и социјалног програма, док су они заступали унитаристички концепт.

Јакшић је оптимиста у погледу коначног решења јер како каже “много је мачку говеђа глава”, тако да ни Албанци не могу имати две државе на Балкану.

У северној Митровици разговарам са послаником у Европском парламенту Силвестером Хрушчом, непосредно пошто је обишао српске енклаве унутар Космета. Његов задатак је да

Председник СО Зубин Поток
Славиша Ристић

Координатор за општину
Косовска Митровица др
Србољуб Миленковић

ЦРКВА СВЕТОГ ДИМИТРИЈА

Срби су у јужном делу Косовске Митровице имали свој православни храм, до кога су могли доћи само уз јако обезбеђење припадника Кфора. Нажалост, и ту цркву су албански злочинци запалили у дивљању 17. марта 2004. Мештани северног дела Косовске Митровице су самодоприносом прикупили средства и на брду изнад града изградили прелепу цркву светог Димитрија. У близини цркве се гради и Духовна академија која ће омогућити грађанима Митровице да задовоље своје духовне и културне потребе.

БРАНИОЦИ МОСТА

"Момци с моста" се већ годинама помињу у домаћим и страним медијима. Реч је о косовскомитровачким младићима који од првог дана уласка Кфора на Косово надгледају мостове и тако представљају прву "живу барикаду" која спречава упад у северни део града. Ипак, много је ближе истини да су браниоци моста сви житељи северног дела Косовске Митровице, који су у свакој кризној ситуацији доказали јединство и међусобну солидарност.

поднесе извештај Савету Европе о поштовању људских права у јужној српској покрајини.

– Оно што смо видели – каже Хрушч – ван је свих мојих очекивања. Људи у српским енклавама немају ни минималне услове за живот. На пленарним седницама Европског парламента често дискутујемо о земљама у Африци или Азији, а овде у срцу Европе дешавају се злочини, убиства и паљење културних и религијских објеката. Потребна је брза дипломатска акција, зато што "статус кво" може да изазове праву катастрофу. Јасно је да они који не поштују основна људска права на којима се темеље кључне европске вредности не могу да успоставе независну државу у европској породици.

Млади пољски политичар тврди да за овакве ставове има подршку посланика из Грчке, Мађарске, Словачке и Италије и да ће заједно са њима учинити све да истина са Космета продре што даље. Он поручује Србима:

– Ситуација у Европи се мења и зато Срби не треба да губе наду јер долази право време да се стање промени у њихову корист.

На пројекат мултиетничког Косова у Северној Митровици гледа се као на потпуну фикцију. Срби желе решење које ће завидним степеном територијалне, персоналне и културне аутономије обезбедити услове за опстанак свих етничких заједница на Космету. Већ остварени резултати потврђују да северни део Косовске Митровице може да буде добар пример у том правцу и модел могућег опстанка и живота Срба на Косову и Метохији. План српских преговарача о децентрализацији, управо, заступа идеју да се системом територијалних целина и општина са српском већином, заштите преостали Срби и неалбанци и да им се омогући живот достојан човека. Зато је тешко схватити због чега се северна Митровица помиње као главна препрека за успостављање мира на Косову и Метохији. Тај део подељеног града је, заправо, једини прави мултиетнички простор на Космету, јер само у северном делу Косовске Митровице живе Срби и Албанци заједно. Проблем је можда у томе што се једино на том месту Срби осећају, како-тако, сигурним. Зашто, уопште, било коме смета да се Срби осећају сигурно и безбедно? Није ваљда да и у северној Митровици треба успоставити "мултиетничко стање" које влада у Приштини, Призрену, Пећи, Ђаковици, Вучитрну и другим градовима где Срба више нема. ■

Зоран МИЛАДИНОВИЋ